Цана асобнага нумару **20 гр.**

Przesyłka opłacona ryczałtem

№ 5 (192) Вільня, Нядзеля 9 чэрвеня 1929 г. Год V.

СЯЛЯНСКАЯ НІВА

Няхай жыве Беларускі Народ!
Зямля сялянству бяз выкупу!

АДРЭС РЭДАКЦЫІ І АДМІНІСТРАЦЫІ:
[illegible]
Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 3 гадз. апрача сьвята.
Рэдактар прыймае ад 12-ай да 2-ой гадзіны.

Орган Беларускага Сялянскага Саюзу.
Беларуская палітычная, грамадзкая, літэратурная і гаспадарчая газэта.
— [illegible] —

ПАДПІСКА:
На адзін месяц — 1 злоты, на тры месяцы — 3 зл., на шэсьць месяцаў — 4 зл., на год — 8 зл.
Для заграніцы удвая даражэй.
[illegible]

АДРЭС Рэдакцыі і адміністрацыі газ. „Сялянская Ніва:" Вільня, Завальная вуліца, 7, кв. 8. (Wilno. Zawalna, 7—8).

Сёлетняя вясна.

Пасьля жорсткай і цяжкой зімы прышла, хоць і позна, вясна. Вясна! . самое гэтае слова ўзбуджае чалавека і дае адчуваньні прыгожасьці, цяплыні і радасьці. Ці-ж гэтак ёсьць у сучаснай нашай запраўднасьці?!

Не!—Наадварот, вясна ня гледзячы на тое, што ажыцьцявіла прыроду і ўвабрала яе ў сьвежую зелень, у душах і думках беларускага сяляніна-бедака пасеяла боль, трывогу і сум. І не толькі таму, што абадраная страха ці таму, што доўга чакаць да жніва, а такжа і таму, што няма чаго чакаць. Таму, што ня кожны мог пасеяць тое, што неабходна і тагды калі трэба. Хіба-ж усім добра ведама, што у вялікшай часткі беларускага сялянства, ня толькі што няма хлеба, але ня было такжа і насеньня для яравога пасеву. Вось у чым боль, трывога і сум, вось чым затуманена радасьць вясны для гаротнага бедака-селяніна!..

Гэтае ліха пануе на Беларусі з прад веку і набірала што-раз большага і большага размаху. Гэтае ліха было тагды калі селянін адбываў панскі прыгон, было яно і тагды, калі ня маючы спосабу на лепшае карыстаньне са свайго надзелу, павінен быў плаціць вялікі, непасільны яму, выкуп. Есьць, як відзім, ліха і цяпер, калі зямельная рэформа праведзена ў мінімальным разьмеры ды з яўнаю крыўдаю для тутэйшага жыхарства. Будзе гэтае ліха і далей, калі ня зьменяцца варункі жыцьця і гаспадарчая палітыка краю; бо калі зьмены на лепшае не прадбачыцца, дык адзнакі горшага паказваюцца як грыбы ў спрыяючую ім пару. Бо-ж перасяленьне на вольныя землі беларускае сялянства ня мае, пабочных заробкаў не прадбачыцца, лес амаль-што вырубаны, культурныя пачынаньні на‘т і не пробуюцца практыкавацца, лічба жыхарства павышаецца, як натуральным прыростам так і асадніцкімі і калёнізатарскімі прадпрыімствамі сучаснага палітычнага ладу.

Чаму-ж гэта так сталася і што рабіць у далейшам?

— Усё тое, што мы бачым створана не намі, а тымі гаспадарамі, якія панавалі над намі. Аднак-жа нельга апраўдваць і сябе. Трэба адважна глянуць праўдзе ў вочы і адкрыта сказаць, што самое беларускае сялянства такжа нічога не зрабіла для свайго дабрабыту. Прыгнечанае, паняверанае, прыбітае вякамі яна толькі стагнала ды охала.

Уся мінуўшчына паказвае, што беларускае сялянства не вяло тэй барацьбы, якая вызваляе чалавека з бядоты, з заняпаду і стварае варункі спрыяючыя працоўнаму чалавеку. Ці-ж і далей так будзем жыць?

— Не! Цяпер ужо іначай прадстаўляецца справа. Цяпер ужо беларускае сялянства адраджаецца нацыянальна, прабуджаецца палітычна і выяўляе зачаткі імкненьня да самадзейнасьці, да творчасьці, распачаўшы барацьбу за лепшае, за направу свайго быту і палажэньня. Дык і справа будзе залежыць ад таго, як будзе праводзіцца змаганьне, якім тэмпам будзе праяўляцца імкненьне да пастаўленых мэтаў. І калі аслабіцца самадзейнасьць народных масаў, дык ня раз яшчэ паўторыцца вясна, якая, замест радасьці, павялічыць сум як сёлета.

Усе тыя, хто разумее гэта павінна праявіць максымум энэргіі ў актывізацыі беларускага народнага руху!

Чарговая сэсіі Лігі Нацыяу.

Гэтымі днямі ў Мадрыдзе—сталіцы Гішпаніі—зьбіраецца, г. зв. Ліга Нацыяў. Як ужо ня раз выясьнялася намі, да Лігі Нацыяў належаць амаль-што ўсе дзяржазы сьвету. Ліга Нацыяў мае заданьне рэгуляваць адносіны між асобнымі дзяржавамі і вырашаць паўстаючыя між імі спрэчкі. Аднак-жа Ліга Нацыяў—у рэзультаце — сталася—якбы фальваркам некалькі вялікшых дзяржаў, як Англія ды Францыя. Паміж гэтымі дзяржавамі запанавала згода, дык яны і правяць Лігай Нацыяў гэтак як ім карысна. Рэшта драбнейшых дзяржаў, або ня цікавяцца справамі зусім, або ідуць паслушна на повадзе дужэйшых.

Гэтая-ж самая Ліга Нацыяў павінна была так-жа рэгуляваць адносіны большасьці і меншасьці народаў у тых дзяржавах, дзе гэтакія ёсьць. Дык на пачатку, шмат-хто пакладаў надзеі на добрую волю Лігі Нацыяў. Але-ж хутка прышлося зьмяніць пагляд, бо рэгуляваньне адносінаў між большасьцю і меншасьцю народаў у паасобных дзяржавах, Ліга Нацыяў кіравала на тое, каб меншасьць вынарадавіць зусім, зліваючы яе з большасьцю.

Каб адхіліць гэтыя шкодныя спробы, ды каб даць справе запраўднае вырашэньне, нямецкі міністар Штрэзэман наадну з папярэдніх сэсіяў падаў заяву, якой дамагаўся ўрэгуляваньня справы нацыянальных меншасьцяў і праектаваў як трэ‘ было-б праводзіць ахову іх правоў. Ясна, што гэта не спадабалася тым дзяржавам, якія маюць нацыянальныя меншасьці, а дзеля таго, што дзяржавы гэтыя дзеялі актыўна, дзякуючы падтрыманьню Англіі ды Францыі, нямецкі праект не разглядаўся на паседжаньні Лігі Нацыяў, ды быў перадаваны ў камісію. Камісія у складзе прадстаўніка Англіі, Японіі і Гішпаніі, нямецкі праект адкінула, з тэй прычыны, што не захацела крыўдзіць тых дзяржаў, якія маюць меншасьці. А калі так, дык нац. меншасьці ня могуць мець абаронцаў у Лізе Нацыяў; яны павінна надзеяцца толькі на самых сябе. Бо ж, паводле Лігі Нацыяў, нац. меншасьці крыўдзіць можна.

Быт нацыянальных меншасьцяў узалежняецца цяпер ад тэй самадзейнасьці і актывізацыі, якія будуць праяўлены асобнымі народамі, як у паасобных дзяржавах, такжа і супольна ўсімі нац. меншасьцямі.

Беларуская справа за межамі краю.

У Празе — Чэхаславакія — нейкі час істнуе, г. зв. Сацыялістычная Ліга Новага Усходу. Да гэтай Лігі належаць і Беларусы.

Як нам здаецца, ці прынамсі, як мы зразумелі, дык названая Ліга паставіла сваею мэтаю асьвятляць нацыянальнае пытаньне на усходзе Эўропы і пашыраць ідэю дабравольнай лучнасьці народаў.

Ліга выдае сваю часопісь у расейскай мове, дзе ў № 2 тэй часопісі знаходзім артыкул грам. Захаркі аб „Віленскім пытаньні". У гэтым артыкуле грам. Захарка ўсебакова абгаворвае справу Віленшчыны, адначасна падае рад статыстычных дадзеных аб нацыянальным складзе жыхарства Заходняе часткі Беларусі.

З часопісі Сацыялістычнай Лігі Новага Усходу даведваемся, што грам. Захарка, як старшыня рады Беларускай Народнай Рэспублікі падаваў заяву ад сябе у часе раз ляду польска-літоўскай спрэчкі з-за Віленшчыны ў Лізе Нацыяў. Тэй заявай грам. Захарка засьцерагае правы Беларускага Народу да роднай зямлі.

Новыя падзеі ува Львове.

Восеньню мінулага году ува Львове здарыліся падзеі, вынікам чаго ўцярпелі украінскія ўстановы і арганізацыі. Цяпер ізноў здарылася там нешта падобнае, але-ж на гэты раз—між палякамі і жыдамі. Як падае ўкраінская газэта „Діло" па дадзеным польскае газэты „Львоўскі Кур‘ер Паранны", дык гэтая справа прадстаўляецца гэтак:

У часе касьцельнае працэсіі, якая адбывалася ў дзень каталіцкага сьвята Божага Цела, на Жыгімонтаўскай вуліцы з вакон жыдоўскае гімназіі пасыпаўся на ўчасьнікаў працэсіі пясок і хлеб, а так-жа падняўся крык, сьвістаньне і пляваньне. Ці гэта запраўды было ўстановіць сьледзтва. Аднак-жа польскія корпорацыі не чакалі на сьледзтва, а наладзілі дэманстрацыю, якая і пакіравалася да жыдоўскай гімназіі. Тут дэманстранты павыбівалі шыбы ў вокнах ды разьбілі галаву 16-ці гадовому жыдку Райцэсу. Увечары 3 чэрвеня сабралася да 200 чалавек перад рэдакцыяй жыдоўскай газэты „Хвіля". Натоўп уварваўся ў памешканьне дзе перш патурбавалі друкарскіх работнікаў, а пасьля разбурылі друкарскія прылады. Шкоды гэтым разбурэньнем зроблена на некалькі дзесяткаў тысяч даляраў. Другая дружына дэманстрантаў напала на памешканьне жыдоўскай моладзі, дзе так-жа зроблена шмат шкоды. Трэцяя дружына дэманстрантаў напала на дом жыдоўскіх студэнтаў, там такжа не абышлося без разбурэньняў. Чацьвертая дружына напала на жыдоўскую школу, дзе зьнішчыла школьныя прылады. Там паліцыя арыштавала 27 польскіх студэнтаў, з якіх да гэтага часу пад арыштам знаходзіцца 19. Арыштаваныя перадаваны судовым уладам, якія вядуць сьледзтва.

Справа нямецкай даніны.

Нашым чытачом ужо ведамы, што пераможцы ў вайне налажылі на Нямеччыну вялікую даніну. Гэтая даніна была на пачатку гэтак вялікая, што ня было відно ні канца ні краю. У рэзультаце сталася тое, што Нямеччына не змагла плаціць нічога. Тагды дзяржавы-пераможцы сабраліся на нарады і вызначылі агульную суму грошай, якую павінна была Нямеччына выплаціць.

У выніку гэтай пастановы, Нямеччына мела плаціць па $2^1/_2$ мільярды кожнага году на працягу больш як 100 гадоў. Але-ж, па меры таго, як Нямеччына мацнела, дык і справа даніна прынімала іншыя звароты. А цяпер, адбыўся перагляд справы нанова. Гэты перагляд шмат крыві папсаваць Францыі ды яе саюзьнікам: на‘т у ангельскага лёрда Рэвельстока лопнула сэрца. І вось, пасьля гэтага, дайшло да таго, што Нямеччына будзе плаціць па 2 мільярды марак на працягу 58 гадоў.

Праект гэты паданы амэрыканцам Юнгам: ён прыняты Нямеччынай, а такжа і яе пераможцамі.

Аканчальны яго зьмест яшчэ ня ведамы: цяпер яшчшэ ён рэдагуецца, у адумысна складзенай камісіі.

Кароткія весткі.

— Прэзыдыум украінскай навучнай рады ў Харкаве пастанавіў выключыць з тэрміналёгіі словы: „кацап", „хахол" і „жыд". Гэтая пастанова кіруецца на зацьвярджэньне савецкіх цэнтральных уладаў.

— Места Гота ў Турынгіі, увяло падатак на старых кавалераў. Кожны грамадзянін, маючы больш як 30 гадоў і не жанаты, будзе плаціць за гэта асобы падатак.

— Камуністычная партыя ў Расеі чысьціцца. Адбываецца цяпер праверка вернасьці ўсіх камуністых. Западозраных у нявернасьці да камунізму — выключаць з партыі. І вось гэтых нявервых, як пішуць савецкія газэты, ёсьць вельмі шмат.

— Прэзыдэнт Вэнэцуэлы Гомец ужо займае гэтую пасаду на працягу 20 гадоў. Кожны год адбываецца процi яго аружнае паўстаньне. Аднак-жа ён неяк трымаецца. Цяпер паднялося проці яго дваццатае паўстаньне.

— Італьянскі кароль падпісаў дэкрэт, якім дазваляецца жаніцца у 16 гадоў і выходзіць замуж у 14 гадоў. Гэта, як тлумачаць газэты, зроблена дзеля таго, каб павялічваць лічбу грамадзян Італіі.

— У Клевэляндзе—Амэрыка—здарыўся пажар у бальніцы. Загарэліся лякарствы, якія вытварылі пры гэтым удушлівы газ. Ад гэтага ўмёрла 116 чалавек, якія знаходзіліся ў бальніцы на лячэньні.

— Мэтэоролёгі прадбачаць, што лета ў гэтым годзе будзе паласастае. Гэта знача, што цёплая пагода будзе часта зьмяняцца холадам, як гэта здаралася ў траўні месяцы.

— У Баўгарыі бастуе 20 тысяч работнікаў на табачных фабрыках. Савецкі работніцкі саюз зьбірае ахвяры для матэрыяльнай дапамогі забастоўшчыкам.

— У Аргентыне здарылася трасеньне зямлі. Забіта 150, а ранена некалькі сотняў чалавек.

— У Румыніі адбылося сьвяткаваньне 10 ўгодкаў істнаваньня аб‘яднанай Румыніі. А ў Баўгарыі адбываецца ўрачыстыя сьвяткаваньні 50 угодкаў вызваленьня Баўгарыі з пад турэцкага панаваньня.

—У Карагасарскай вобласьці (рас. Сярэдняя Азія) здарылася трасеньне зямлі. Забіта 33 і ранена 39 чал.

ВОКАМ ПА СЬВЕЦЕ.

V.

Сьвет не сьціхае на'т і на хвілінку. Ён рухаецца, рухадцца і рухаецца, а ў гэтым вячыстым руху выяўл е новыя і новыя, кожны раз іншыя ды іншыя формы і праявы жыцьця і суадносін запаўняючых яго істотаў. Гэтак ёсьць на ўсім бязмежным сусьвеце, гэтак ёсьць і на нашай плянэце Зямлі дзе жывуць найдасканальнейшыя, разумныя, хоць — у параўнаньні з вялікасьцю сусьвету — маленечкія істоцінкі, маючыя, як нам здаецца, паважны назоў — людзі. У чым-жа праяўляецца людзкая дасканальнасьць і розум?

Калі разглядаць людзей з боку фізычнага, — а гэта і толькі гэта хочацца адзначыць перадусім, — дык людзкая дасканальнасьць праявіцца ў яго фізычнай будове. Ні якая іншая жывёла, а толькі чалавек мае гэткую будову свайго цела, якая дазваляе яму змагацца з тымі сіламі, якія акружаюць яго і варожа на яго дзеюць. Чалавек умее, часам, ня толькі абараніцца ад гэных варожых сілаў, але-ж здараецца, што ён іх на'т перамагае і выкарыстоўвае сабе на дабро. Розум — функцыя чалавечага арганізму — праяўляецца ў тым, што ён кіруе ўласнымі натуральнымі прыладамі чалавечага цела і вышуквае, ім на падмогу, прылады штучныя. Вось і ўсё!...

Сказаў ўсё, ды ня зусім, бо на ўсе гэтакія функцыі — дзейства чалавечага арганізму — трэбуюцца сродкі і матэрыялы, якія здабываюцца людзьмі рознымі спосабамі. Найгалаўнейшых спосабаў здабыцьця сродкаў ёсьць два: праца і змаганьне ці барацьба. Ёсьць яшчэ і цяпер людзі, — а даўней іх было і больш, — якія не працуюць, а жывуць і маюць сродкі для жыцьця здабытыя не працай, а барацьбою ці змаганьнем. Гэта датыча разбойнікаў, грабежнікаў, а часткава зладзеяў.

Паміма гэтага ёсьць і трэцяя кляса людзей, якія і не працуюць і не змагаюцца, толькі спажываюць. Да гэтай клясы адносяцца людзі, якія выкарыстоўваюць — найчасьцей пры дапамозе ашуканства або прымусу — іншых людзей. І вось цяпер суадносіны між людзьмі склаліся гэтак, што істнуе на Зямлі дзьвэ клясы — людзі працы-работнікі і іх вызысківачы. Між гэтымі двумя клясамі і вядзецца заядлая і ўпартая барацьба. Работнікі стараюцца як мага лепш выкарыстаць здабыткі сваей працы, а вызысківачы працы імкнуцца да таго, каб як мага у большай мера выкарыстаць работнікаў для сябе. Ім гэта і ўдаецца, бо яны уладаюць варштатамі патрэбнымі для працы.

І вось — барацьба між гэтымі двумя клясамі, стала ўжо сымболем: яна мае свае аўтары і жрацоў — пракокаў, павадыроў, герояў, спэцыялістых, дарадчыкаў, кіраўнікоў і г. д.

Мае і свае сьвяты. А найгалаўнейшае з іх — першы дзень мая — сьвята працоўных масаў, прынамся гэтак называецца яно афіцыяльна ў тых, якія зьяўляюцца жрацамі гэтае справы. Гэтае сьвята адбываецца кожнага году, а сьвяткаваньне яго выяўляецца тым, што работнікі выходзяць на вуліцы, зьбіраюцца ў натоўп і ходзяць... а гэта ўсё называецца дэманстрацыей салідарнасьці між работнікамі. І вось гэта — на пачатку — мела такі сякія такія і карысныя зьявы, бо тая другая кляса, якую называем вышэй— вызысківачамі, г. зн. абшарнікі, фабрыканты, банкіры і наагул капіталістыя, лічыліся з работнікамі, ды ішлі — час-ад-часу — ім на ўступкі. Толькі-ж цяпер справа прадстаўляецца зусім іначай. А дзеля таго, каб паказаць гэта, дык прыточым тут, як прыклад, ход падзеяў на сьвяткаваньні першага мая ў сёлетнім годзе.

Адзначыўся сёлета — на зьмену Варшавы — Бэрлін.

Як летась пабіліся між сабою работнікі ў Варшаве, таксама сёлета і ў Бэрліне. А на ўсім сьвеце — ці прынамсі — у работніцкіх асяродках адбывалася сьвяткаваньне пад некалькімі сьцягамі. Кожная група зьяўлялася варожай да іншае групы. Знача — суадносіны людзей між сабою гэтак склаліся, што зьяўляюцца хаотычнымі — заблутанымі.

Дык давайце-ж адхілімся ад гэтага хаосу, ды пяройдзем... да іншага...

Давайце-ж разгледзім прамысловую галіну гаспадаркі і яе палажэньне ў межах сучаснае польскае дзяржавы.

Часта прыходзілася чуць тое самахвальства, якое выказвалі некаторыя палякі, робячы знак на сваю шырокую прамысловасьць: вугаль, нафта, вырабы тканіны... І праўда, здавалася, што й запраўды Польшча можа разьвіваць гаспадарчае жыцьцё багата і прыгожа! Ажно, сталася зусім іначай! А гэтае „іначай“ выяўляецца гэтак, што польскі вугаль і польскія ткацкія вырабы ня маюць ходу. Гэтак сталася таму, што польскі вугаль даражэй каштуе чым вугаль іншых дзяржаваў. Польскія тканіны не патрэбныя нікому. Польская ткацкая прамысловасьць і вытворства разьвіваліся пасьпешна таму, што мелі вялізарны рынак збыту — Расею. Расейцы куплялі польскую тканіну — тагды быў на яе ход, а работнікі мелі працу, бо фабрыкі былі ў руху. Цяпер-жа фабрычны рух спыняецца, бо і тых тавараў, якія ёсьць няма дзе прадаць. Расея сучасная купляць польскія тавары ня можа, а больш нікому яны не патрэбныя. Адзіны тавар які мае шырокі збыт — гэта лес. Але-ж лес хутка зьнішчыўся, дык і цяпер няма чаго вывозіць. Вось дзеля гэтага і дае дэфіцыт (убытак) польскі замежны гандаль кожнага месяца: за месяц красавік выявіўся ён — 106 мільёнаў 815 тысяч злотых. Як-жа характарызаваць гэтую праяву, каб праканацца, што яна шкодная для ўнутраняга польскага гаспадарчага жыцьця?

— Возьмем гэтакі прыклад! Гаспадар мае рэчы, якія ёсьць у яго больш як трэба яму самому. Але-ж той-жа гаспадар патрабуе рэчы, якіх ня мае ў сваей гаспадарцы, дык мусіць купіць. Тагды гэты гаспадар прадасьць тое, што мае лішняе, дык купіць тое патрэбнае яму, чаго ў сваей гаспадарцы ня мае. Калі так, дык у яго ўсё ў парадку!

Але-ж возьмем гаспадара, які ня мае чаго прадаць, а патрабуе шмат чаго купіць. Дзе ўзяць грошы? — Трэба зарабіць. Але-ж як няма дзе? — трэба пазычыць. Але-ж „пазычка ня грэе“ кажуць людзі. А пры тым, калі здарыцца яна раз, дык яшчэ нічога, але ж калі будзе паўтарацца? Або, калі няма дзе пазычыць? Тагды што? Тагды бяда!... Гаспадарка руйнуецца, а ў канцы — канцоў прыдзе да поўнага зьнішчэньня.

Вось гэтак сама прадстаўляецца і дзяржаўная гаспадарка. Руйнуецца багацьце дзяржавы, калі за яе межы мала-чаго вывозіцца, а шмат-што прывозіцца.

Гэтакае зьявішча ў Польшчы прыходзіцца бачыць на працягу даўжэйшага часу. У Польшчу на працягу гэтага часу — прывезена на мільярд з вялікім гакам злотых больш як вывезена. Чым-жа аплачаны гэты мільярд?

Увесь гэты недабор у замежным гандлі пакрыты пазычкамі грошай за граніцай. Або і тым, што тавары даюцца ў крэдыт. А калі-б урэгуляваць іх, дык польская дзяржава асталася-б бадай-што бяз грошай, бяз тых грошай, якія маюць запраўдную вартасьць, як загранічная валюта ды золата. Прынамсі гэтакія вывады зрабіў амэрыканскі дарадчык пры польскім урадзе п. Дзьювэй.

Дык чакаючы далейшых падзеяў паставіць гэтакі вось маленькі значок.

Зыркі.

Што дзеецца ў сьвеце.

Няўдачны палёт „Цэпеліна.“

Нямецкі паветраны карабель „Цэпелін,“ які ў мінулым годзе пераляцеў з Эўропы ў Амэрыку праз Атлянтыцкі акіян і з паваротам — з Амэрыкі ў Эўропу, сёлета так-жа быў падняўся да лёту. Але-ж гэтым разам справа не ўдалася. „Цэпелін“ мусіў спыніць палёт і затрымацца ў францускім месьце Кюэ, недалёка ад Тулона. Прычына няўдачы выявілася ў тым, што папсаваліся машыны-маторы. На „Цэпеліне“ было іх аж чатыры, дык перасталі працаваць перш дзьве, а за імі спыніліся і другія дзьве.

У сувязі з гэтым, у газэты папалі чуткі, што быццам, няведамыя ворагі пасьпехаў „Цэпеліна“ нейкім злым спосабам пастараліся папсаваць машыны. На „Цэпеліне“ было многа пасажыраў, сярод якіх, было нават тры бязьбілетныя. Капітан „Цэпеліна“ д-р Экэнер заявіў, што ў гэта ён ня верыць аднак-жа ня можа выкрыць запраўднай прычыны, якая выклікала папсаваньне машын. Аб гэтым будзе вясьціся сьледства. А пакуль-што, адпраўлена з Нямеччыны ўва Францыю 4 новыя маторы, якія былі зладжаны на „Цэпеліне“ і ён вярнуўся ў Нямеччыну.

З людзей ніхто не ўцярпеў пры ўсім гэтым. „Цэпелін“ з дапамогай войска спусьціўся без ніякай катастрофы. Справа ў тым, што „Цэпелін“ пабудаваны гэтак, што ён, хоць і машыны не працавалі, трымаўся на паветры. Толькі-ж ня мог кіравацца, ня мог і спусьціцца сам, дык войска прыцягнула яго да зямлі саматугам.

Цана савецкіх грошай.

Газэты падалі весткі аб тым, што за савецкі чырвонец —10 сав. рублёў— у Бэрліне плацяць 6 марак, на польскія грошы гэта будзе—12 зл. Па свайму пачатковаму курсу сав. чырвонец павінен мець цану—20 марак. Як відзім, дык яго вартасьць страшэнна абнізілася. Цана чырвонца ў Варшаве —14 зл.

У Кітаі ізноў — вайна..,

Ген. Фэнг.—нядаўны ваенны міністар—не пагадзіўся з рэштаю міністраў і прэзыдэнтам Чанг-Кай-Шэкам. За гэта яго зьмясьцілі з міністэрскай пасады. Аднак-жа ген. Фэнг гэтага ня вельмі збаяўся... Ён сабраў армію і выступіў цяпер проці ўраду. Ген. Фэнг заняў ужо частку кітайскай тэрыторыі, дзе арганізуе новую ўладу пад сваім верхаводзтвам.

Бухарскі Эмір абвясьціў сьвятую вайну.

У магамэтанскіх дзяржавах ёсьць звычай абвяшчаць, г. зван. сьвятую вайну. Калі якая-небудзь магамэтанская дзяржава заблутаецца ў ваенных справах і ёй прыходзіцца... крута, дык яна тагды хапаецца за рэлігію і абвяшчае, што вораг пагражае веры ў Магамэта— верныя яму ратуйце нас, як супольных веравызнаўцаў. Некалі шмат-каму гэта і ўдавалася. Але-ж цяпер справа прадстаўляецца зусім іначай.

Бухарскі эмір — князь, якога бальшавікі ў часе рэвалюцыіі выгналі з Бухары і які знашоў прыпынак у Афганістане, цяпер надумаўся вярнуць сваё былое панаваньне. Ён абвясьціў вайну бальшавікам і заклікае ўсіх верных Магамэту дапамагчы яму выгнаць бальшавікоў з б. расейскіх Сярэдня-Азыяцкіх земляў і заснаваць там магамэтанскую дзяржаву.

Сваю адозву да народаў сярэдняй Азіі-эмір канчае гэтак:

„без дапамогі ад вас усіх я не змагу зьдзейсьніць мэты нашай сьвятое вайны—здабыць свабоду і выгнаць прадстаўнікоў камуністычнае ўлады. Мы верым, што разам з намі падымецца проці сьвецкай улады і рускі народ.“

Пасьля гэтага прайшло вось некалькі дзён, аднак-жа ніхто яшчэ не паўстаў. Чаму? — Можа таму, што калі народу ня міла савецкая ўлады, дык і ўлада эміра так-жа не да смаку.

Аружны напад на Вальдэмараса.

На літоўскага прэм'ер-міністра дакананы аружны напад. Нападаючыя стралялі і кідалі бомбы, аднак-жа сам Вальдэмарас не ўцярпеў. Адзін яго ад'ютант забіты, другі ранены. Ранены такжа прыёмны сын Вальдэмараса.

У той час нападаючым удалось уцячы. Толькі за некалькі дзён арыштавала паліцыя западазронага ў нападзе студэнта Васілюса, які, быццам, прызнаў сябе вінаватым. Пасьля арыштавана яшчэ чатыры чалавекі. Ім пагражае кара—сьмерць.

Віна за напад літоўскім урадам пакладаецца на літоўскіх сацыял—дэмакратаў, якія паўцякалі з Літвы і жывуць за граніцаю, пераважна ў Польшчы.

Канфлікт між Кітаем і Сав. Расеяй.

Кітайскі урад у новым выступленьні проці яго ген. Фенга, убачыў правінасьць бальшавікоў. А дзеля гэтага выдаў асуд на ген. Фенга, якім за здраду прыгаварыў яго на кару сьмерці завочна, бо-ж злавіць Фэнга не ўдалося.

У мэтах барацьбы з камуністымі, кітайскі урад зрабіў вобыск у савецкім консуляце ў Харбіне: консуль арыштатаваны, а паперы забраны на разгляд.

Савецкі урад узбурыўся проці гэтага ды паслаў кітайскаму ураду пісьмо у сярдзітым тоне. Аднак-жа гэта не напужала кітайцаў: кітайскі урад выдаў загад свайму паслу, пакінуць Маскву, выехаць з Сав. Расеі. Гэтакім чынам між гэтымі дзяржавамі парваны дыплёматычныя адносіны.

Усім савецкім прадстаўнікам у Кітаі, кітайскі ўрад запрапанаваў выехаць з Кітаю ў 24 гадзіны.

Аманула ўцёк.

Кароль Афганістану Аманула закончыў няўдачную барацьбу і выехаў у Індыю, дзе спыніўся часова ў Бамбеі.

У Афганістане цяпер ваююць дзьве арміі—Хабібулы і Надзір—хана. Разумеецца, што іх арміі, ёсьць ня чым іншым, а проста—дзьве некалькі тысячныя „шайкі“, якія вялікшых ваенных падзеяў выклікаць ня могуць.

У савецкай Расеі.

— У Астрахані арыштавана 200 чалавек камуністых, якія займаліся рознымі благімі справамі.

— Растрэляна два інжынеры—фон-Мэкк і Вялічка і эканамісты Пальчынскі. Гэтыя тры асобы знаныя, як у Расеі так і за граніцаю. Растрэл іх выклікаў заграніцаю агульнае зьдзіўленьне тым-больш, што яны разстрэляны без суду, пастановай Чэка.

— Адбыўся зьезд прадстаўнікоў усіх Саветаў Расеі. Гаварылася вельмі многа, а больш усяго—аб левым і правым нахіле, якія выяўляны ў савецкіх і камуністычных колах. Старшынёю ЦІК, а выбраны ізноў Калінін, старшынёю ураду—Рыкаў. Галоўная задача гэтага зьезду была — зацьвярджэньне пяцігадовага гаспадарчага пляну. Плян гэты прадбачыць выхад з благога гаспадарчага палажэньня ў кірунку заснаваньня вялікае колькасьці савецкіх маёнткаў і кальлектывізацыі сялянскіх гаспадарак, г. зн., будуць з большым імпэтам злучаць сялян у камуны.

Саветы купляюць хлеб за граніцаю.

Загранічныя газэты пішуць, што прадстаўнікі савецкага ураду прыехалі ў Англію, дзе закупляюць хлеб і іншыя прадукты для сав. Расеі. Такжа і ў Нямеччыне прадстаўнікі сав. ураду хочуць закупіць хлеб, толькі на певер, што ім ніяк не ўдаецца.

Сёлета сав. урад закупіў шмат хлеба на высьпе Куба ў Амэрыцы.

Усё гэта цікава тым, што да вайны Расея прадавала 500 мільёнаў пудоў збожа кожнага году.

Выстаўка ў Пазнані.

У Пазнані нядаўна адкрылася польская дзяржаўная выстаўка. У сувязі з гэтым, некаторыя польскія газэты вельмі шмат пішуць аб тым значэньні, якое мае выстаўка ў гаспадарчым жыцьці польскай дзяржавы. Калі-б ім паверыць, дык і здавалася-б, што выстаўка ў Пазнані дасьць Польшчы малочныя рэкі з кісельнымі берагамі.

Аднак-жа ёсьць і такія газэты, якія на справу выстаўкі глядзяць іначай: да гэтага яны падходзяць з другога боку і ўсё прадстаўляюць у адменным сьвятле.

Справа ў тым, што выстаўка у Пазнані выклікала выдаткі 50 мільёнаў злотых, а гэта знача, што яна каштуе кожнаму грамадзяніну польскае дзяржавы (лічачы дзяцей і жанчын) 1 злот 75 гр. На першы пагляд здаецца, што гэта нічога не знача, але-ж, калі узяць пад увагу беларускае галадарчае сялянства, дык справа будзе выглядаць зусім іначай.

Якое-ж значэньне мае выстаўка і якую карысьць яна дае?

— Наагул, выстаўка мае тое значэньне, што служыць рэклямаю для тавараў і прадуктаў. А карысьць ад выстаўкі бывае такая, што калі ўдачна рэклямаваць выстаўляныя рэчы, дык яны могуць знайсьці набыўца, а знача, і добры ход у гандлі. Што-ж можа Польшча выставіць, каб зацікавіць гандлёвыя колы?

Хіба-ж ведама, што акрамя Расеі —бадай-што ніхто не патрабуе польскіх вытвораў. Аб тым, што Польшча мае яшчэ троха беларускага лесу, дык ведама і бяз выстаўкі.

Ясна, што выстаўка пры гэтакіх умовах, зьяўляецца звычайнаю шкоднаю стратаю грошай.

На заканчэньне трэба адзначыць, што выстаўка ў Пазнані мае спэцыяльную мэту. Мэта гэта ў тым, што польская дзяржава, хоча публічна, перад шырокім сьветам, задэманстраваць свае здабыткі за дзесяць гадоў істнаваньня і паказаць гаспадарчае палажэньня як дзяржавы наагул так і грамадзянства асабліва. А гэтым самым хоча паказаць сваю сілу, сваю магутнасьць і вялікасьць!...

Але-ж і тут не асягне мэты, бо— ці то дзяржаву ці кожнага чалавека— прымаюць па вонкаваму выгляду, а праводзяць па выяўлянаму розуму. І хоць-бы на выстаўцы дарагія шаты зіхацелі, дык усяроўна ніхто не паверыць у дабрабыт Польшчы, калі беларускае сялянства галадае, фабрыкі працуюць два-тры дні на тыдзень, замежны гандаль дае дэфіцыт, трывае ўсьцяж безрабоцьпе...

Выбары у Англіі.

30 траўня г. г. адбыліся выбары паслоў у ангельскі сойм, агульнаю лічбаю 615 прадстаўнікоў. Але-ж кандыдатаў было выстаўлена аж 1700 чалавек, з якіх кансэрватыўная партыя выставіла 590, работніцкая—570, лібэральная —509 і камуністычная—30, а так-жа было выстаўлена некалькі безпартыйных. Сярод усіх кандыдатаў знаходзілася 70 жанчын.

У дзень выбараў справа вырашылася гэтак, што ад работніцкай партыі выбрана 294, ад кансэрватыўнай — 257, ад лібэральнай — 54 і 6 безпартыйных, між іншым, выбрана так-жа 15 жанчын. Камуністых ня выбралі аніводнага

За ходам ангельскіх выбараў сачыў увесь сьвет, бо яны зьяўляюцца — у тэй ці іншай меры - для ўсіх цікавыя. Англія—адна з найвялікшых дзяржаў сьвету: яна мае вялізарныя ўплывы на палітыку, пераважнай большасьці спраў.

I вось-жа выясьнілася, што пасьлявыбарны ангельскі ўрад ня будзе мецъ у сойме большасьці галасоў. Тры партыі падзеляны гэтак, што кожная сама-па-сабе ня мае перавагі над іншымі. Справа прадстаўляецца так, што неабходна будзе тварыць блёк між двумя групамі. А калі так, дык прадстаўляецца дзьве камбінацыі: лібэралаў з кансэрватыстамі, або лібэралаў з работнікамі. У кожным выпадку лібэралы, як цэнтравікі, адыграюць рашаючую ролю і ў кожным разе адыграюць сваю ролю. А гэтая вось лібэральная роля шмат-каму вельмі не падабаецца.

Справа ў тым, што на чале лібэралаў знаходзіцца выдатны ангельскі палітык Ллёйд-Джордж. Ён быў прэм'ер-міністрам ў часе вайны, але-ж пакінуў сваю пасаду ў 1918 годзе, дык мірны дагавор быў створаны без яго, I вось —Ллёйд-Джордж лічыў і лічыць, што той мірны дагавор, які падпісаны быў у Вэрсалі, зьяўляецца не рэальным і не справядлівым. Быццам, мірны дагавор гэтак цяжкі для Нямеччыны, што яна яго ніяк не выканае. А дзеля таго, што Нямеччына займае паважнае месца ў агульна-сьветовым эканомічным жыцьці, дык яе гаспадарчае зьнішчэньне шкодна адаб'ецца на гаспадарчым палажэньні ўсяго сьвету.

Па выказаным думкам Ллёйд-Джорджа несправядлівасьць Вэрсальскага дагавору палягае на тым, што шмат-якія землі безпадстаўна адарваны, ад сваіх запраўдных гаспадароў і аддааны іншым. Тут ён мае на віду Нямеччыну, Вэнгрію і Расею. Ллёйд-Джордж уважае, што гэтакія дзяржавы як Нямеччына і Расея, якія хоць і шмат уцярпелі, аднак-жа яшчэ ўсё-такі зьяўляюцца моцнымі, ніколі не пагодзяцца з сучаснымі дзяржаўнымі межамі. Яны—гэтыя дзяржавы — будуць старацца, каб тое, што належала ім, зьвярнуць сабе ізноў, а праз гэта вісіць над сьветам, як чорная хмара, пагроза вайны. Дык, каб не здарылася гэтага, Ллёйд-Джордж скланяецца на тое, каб пераглядзець Вэрсальскі дагавор, а гэтым самым адхіліць тыя несправядлівасьці, якія ён прычыняе цяпер.

Вось чаму і цікавыя ангельскія выбары!... Вось чаму і трывожацца польскія газэты ўжо цяпер, называючы Ллёйд-Джорджа язычком у вагі, які паказвае перавагу.

Ясна, што Ллёйд-Джордж ня будучы панам палажэньня, а толькі аднэй шаіцай у ангельскім урадавым коле, ня зможа зьдзейсьніць сваю праграму цалком. Аднак-жа!... гэта не выключае таго, што можа быць іначай, а ня гэтак як ёсьць!

Скандал з цэнамі на хлеб.

Апошнімі днямі польская буржуазная прэса, „дбаючы" аб дабро грамадзян польскае дзяржавы — пераважна турбуючыся аб сялянстве—паднята трывогу! То-ж не жартачкі, цэны на жыта з 42 зл. зьменьшыліся на 27 зл. за 6 пудоў, а цэны на бульбу з 10 на $3^{1}/_{2}$ зл.

Тыя-ж газэты, відзяць у гэтым вялікую пагрозу для земляробства і нават склонны бачыць земляробскую катастрофу. Урад, каб ратаваць палажэньне даў дазвол вывозіць збожа за граніцу, што ўжо і зроблена, бо ўжо вывезена 2.500 вагонаў збожа ды нават без аплаты пошлінай.

Ясна, што ўся трывога паднятая абшарнікамі ды гандлярамі нас не напужае. Бо беларускае сялянства—прынамсі са 100-90 гаспадароў—купляе хлеб. А калі так, дык такая зьява, як танны хлеб, яго можа толькі радаваць!...

Разумеецца, што гэтым так-жа здаволены і меставыя работнікі і, наагул, усе тыя людзі, якія купляюць сабе на жыцьцё хлеб і іншыя прадукты земляробства.

З працы і дзейнасьці Беларускага Інстытуту Гас. і Культуры.

6 траўня г. г. Цэнтральны Урад наладзіў сьвяткаваньне трэціх угодкаў сьмерці бел. паэта Каз. Сваяка. З гэтае прычыны ў Клюшчанскім касьцеле адбылося жалобнае набажэнства, якое адправіў кс. А. Станкевіч.

Пасьля набажэнства, у Клюшчанскім парахвіяльным доме віцэ-старшыня Ц. Ур. Б. І. Г. і К. інж. А. Клімовіч сказаў прамову, а кс. А. Станкевіч прачытаў рэфэрат аб жыцьці і творчасьці Каз. Сваяка. Прысутных, як у касьцеле, так і ў парах. доме было вельмі многа. Дом ня мог умесьціць усіх, дык шмат-хто слухаў прамовы з сяней і з панадворку, праз адчыненыя вокны.

Прысутныя былі пераважна Клюшчансія парахвіяне. З таго настрою, які панаваў сярод іх было відаць, што памятка аб Сваяку яшчэ жыве ў клюшчанцаў.

— В.-стар. інж. Клімовіч, у другой палове траўня г. г. дакаваў рэвізыю ў некалькіх гурткох Віленска-Троцкага і Ашмянскага паветаў, а пас. Стэповіч—другі віцэ старшыня —адведаў школу Бел. Інстытуту Г. і К. у в. Рудаўка, Слонімскага павету.

Як вынікае са справаздачы пас. Стэповіча, дык школа ў Рудаўцы знаходзіцца ў добрым парадку, дзякуючы здольнай і ўмелай працы і кіраўніцтву вучыцелькі Таўлай. Далося также заўважыць вялікую ахвоту да навукі ў дзяцей, а ў сялян—любасьць і прыхільнасьць да роднае школы.

— Новыя Гурткі Бел. Інстытуту Гаспадаркі і Культуры заснаваліся ў вёсках: Нараты, Альшынка і Мэжалі — Ашмянскага павету.

— Дзейнасьць істнуючых ужо Гурткоў праяўлялася, галоўным чынам, у сцэнічных прадстаўленьнях, якія адбыліся у вёсках: Шутавічы, Вял.-Муса, Сьвірыдавічы, Мэжалі, Сьпягліца, Сьвінка, у мястэчках — Крэва і Жодзішкі і ў Шаўлянскай школе. Асабліва адзначыліся ў гэтай дзейнасьці тэатральныя дружыны пры Шутавіцкім і Жодзіскім Гурткох.

На 8 г. чэрвеня вызначаны прадстаўленьні ў в. Журыхі і Галяшонкі, а так-жа запраектавана на бліжэйшы час у Медніках.

— Вельмі старанна, умела і пасьпешна працуе інструктар Вайцех Шутовіч, дзякуючы якому і адбыліся некаторыя прадстаўленьні і заснаваны новыя гурткі.

З Усходняй Беларусі.

Кніжнае пытаньне.

У беларускіх кнігарнях у Вільні зьявіліся нядаўна савецкія кніжкі. Вонкавы выгляд гэтых кніжак і іх рознаякасьць гаворыць за тое, што там, ува Усходняй Беларусі, выдавецкая справа пастаўлена добра. Калі так, дык здавалася-б, што можна было-б карыстацца тымі кніжкамі... Аднак-жа справа прадстаўляецца зусім іначай. На перашкодзе гэтаму стаіць цана. Такая кніжка, якая выдачая ў Вільні, мае цану 3-4 злоты, дык прывезеная з Менску пацэнена ў 7-8 злотых. I ўся сутнасьць справы ў тым, што савецкая ўлада цэніць кніжкі не па курсавой цане свайго чырвонца, а па цане, якая падабаецца ёй. Напрыклад, кніжка цаною ў 1 рубель 40 капеек палічана на 7 зл. 40 гр., тагды, калі палічыўшы па курсавой цане грошай цана кніжкі будзе якіх $2^{1}/_{2}$ зл., а далічыўшы кошты прывозу — 3 або $3^{1}/_{2}$зл.

Ясна, што непамерная дарагоўля савецкіх кніжак перашкаджае пашырэньню беларускага слова друкаванага ў Менску. Бо, плаціць за якую-небудзь повесьць — 7 зл. 40 гр., запраўдная цана якой ёсьць 3-4 зл., ніхто ня зможа.

Беларусы і Украінская Акадэмія Навук.

У хуткім часе маюць адбыцца выбары сяброў ў Украінскую Акадэмію Навук. Украінскае Гістарычнае Таварыства выставіла, між іншым, кандыдатуру прэзыдэнта Беларускай Акадэміі Навук Ус. Ігнатоўскага. Польскае-ж Літэрацае Т-ва выставіла кандыдатуру беларускага акадэміка і народнага паэта Янка Купалы.

Беларусы ў Латвіі.

Дзень Беларускай Культуры.

Канфэрэнцыя беларускіх арганізацыяў, якая адбылася 29—30 сакавіка г. г. аднагалосна пастачавіла: наладзіць у траўні і чэрвені ў мясцовасьцях Латгаліі і Ілукскага павету, дзе жыве беларускае жыхарства, „Дзень Беларускай Культуры." Гэтае нацыянальнае сьвята мае на мэце азнаёміць, як Беларусаў так-жа й іншыя нацыянальнасьці з тым хуткім разьвіцьцём беларускай культуры і з тымі яе дасягненьнямі, якія яна асабліва дапяла за апошнія 25— 30 гадоў.

Сьвяткаваньне „Дня Беларускай Культуры, распачнецца ў Дзьвінску. 26 чэрвеня ў 6 гадзіне вечара адбудзецца ўрачыстая акадэмія і канцэрт у памешканьні Дзьвінскай дзяржаўнай беларускай Гімназіі, прысьвечаныя дню беларускай культуры, маючы мэту азнаёміць шырокія колы грамадзянства з сучасным палажэньнем Беларускага Народу.

У сувязі са сьвяткаваньнем „Дня Беларускай Культуры" у памешканьні тэй-жа Гімназіі 25 і 26 траўня ад 10 гадз. раніцы да 6 гадз. вечара, адбудзецца выстаўка вучнёўскіх прац, як Гімназіі, так і пачатковых беларускіх школ. Частка выстаўляных экспонатаў будзе танна распрадана.

На выстаўцы будзе наладжаны „куток беларускай прэсы." дзе публіка будзе мець магчымасьць азнаёміцца з перыядычнамі беларускімі друкамі, а так сама з прыгожым пісьменствам і навуковымі выданьнямі.

(„Сегодня" № 141).

З жыцьця Польшчы.

Турботы аб земляробстве.

На паседжаньні сваім рада міністраў пастанавіла скасаваць забарону аб прывозе пшаніцы ў Польшчу і пошліну на вываз жыта. Гэта знача, што цяпер у Польшчу будзе прывозіцца пшаніца без абмежаваньня, а вывозіцца будзе жыта без аплаты пошлінай.

На тым-жа паседжаньні пастаноўлена дазволіць вываз 25 тысяч тон (тона—61 пуд) аўса і 5 тысяч тон макухі, і також не браць за гэта пошліну.

Усё гэта робіцца дзеля таго, каб падаражэлі земляробскія прадукты ў Польшчы, а гэтым самым дадуць большую карысьць земляробскія гаспадаркі іх гаспадарам.

Гандаль Польшчы з сав. Расеяй.

Газэты падалі вестку аб тым, што Саветы зрабілі заказ на польскія тавары на агульную лічбу 1 мільён 650 тысяч даляраў. Польскія прамыслоўцы також не асталіся без увагі да саветаў, бо закупілі ў Расеі на 1 мільён даляраў, пераважна, табаку. Далейшае разьвіцьцё гандлёвых спраў будзе залежаць ад таго, як удасца разрахавацца за гэтыя заказы.

Польскія пратэсты.

Польскія і заграгічныя газэты падалі вестку аб тым, што савецкія камісары на зьездах саветаў у Харкаве і Тыфлісе выступалі з вострымі заявамі адносна Польшчы: старшыня Украінскага Савецкага Ураду, быццам, сказаў, што 7 мільёнаў украінцаў у Польшчы ня маюць палітычных правоў, а ў Тыфлісе, прадстаўнік Украіны заявіў што „украінскі народ на тым баку граніцы яшчэ мучыцца пад ботам Пілсудскага."

Польскі урад з прычыны гэтакіх заяваў падаў пратэст савецкаму ураду, адзначаючы, што Саветы ня маюць права ўмешвацца ў унутраныя справы Польшчы.

Нацешыліся.

У мінулыя два гады 12 траўня, староньнікі траўневага перавароту, калі марш. Пілсудскі аружнаю сілаю скінуў урад Вітаса і стварыў свой урад пад лёзунгам направы жыцьця, гэты дзень урачыста сьвяткавалі. Сёлета прайшло ўсё паціху. Нацешыліся!...

Электрафікацыя.

Амэрыканскі прамысловец Гарыман атрымаў канцэсію на электрафікацыю Польшчы. Паводле гэтае канцэсіі, Гарыман будзе праводзіць электрафікацыю за свае грошы, але-ж ясна, што будзе і эксплёатаваць электрафікацыю.

На практыцы гэта будзе, прадстаўляцца, прыблізна, гэтак:

Калі Гарыман пабудуе, электрычную сетку ў якім-колечы месьце, дык даход за карыстаньне з яе забярэ сабе, а гэта знача, што ён будзе вывозіць грошы за граніцу.

НАВІНЫ.

Аб лекцыі інж. Дубейкоўскага. Неяк нядаўна інжынер Дубейкоўскі, у Віленскім Гуртку Б. І. Г. і К., прачытаў лекцыю аб рэформе ў вясковым будаўніцтве. Гэтая лекцыя зьяўлялася працягам тэй лекцыі, якую п. інж. Д. прачытаў зімою.

У вельмі прыгожы спосаб пав. лектар прадставіў прысутным справу рэформы будаўніцтва, а также і пляны вясковых хат у трох размерах. Умелае чытаньне лекцыі і арыгінальныя віды высьветленых плянаў, далі прысутным правясьці цікава гадзіну часу. Ясна, што калі гутарка ідзе аб вясковым будаўніцтве, дык было-б пажадана, каб лекцыю перанясьці на вясковы грунт. Але-ж, на жаль, гэта ня хутка здарыцца, бо паехаць на правінцыю п. інж. ня можа дзякуючы таму, што не дазволіць яму на гэта час, а каб выдаць кніжку, дык трэба шмат грошай дзеля таго, што пляны праектаваных будынкаў з паясьняючым іх зьместам складуць вялікую кніжку, што вымагае вялікіх коштаў.

Сходка Беларускага Студенскага Саюзу. 26 траўня г. г. адбыўся агульны гадавы сход Беларускага Студэнскага Саюзу ў Вільні. На гэтым сходзе адбыліся перавыбары ураду Саюзу, у які: увайшлі-старшынёю Шкелёнак і сябрамі — Гаўрылічанка, Зянюк, Глінскі і Калоша, кандыдатамі — Чатырчанка і Ст. Станкевіч. У рэвізыйную камісію — Тулейка, Сінкевічанка, Амельяновіч і кандыдаты — Куніцкі і Мацьвеева. Рэдактарам „Студэнскай Думкі" выбраны Я. Зянюк.

На гэтай сходцы здарыўся між студэнтамі маленькі інцыдэнт. Як нас паінфармавалі, дык справа прадстаўляецца гэтак:

На агульным сабраньні студэнтаў Віленскага унівэрсытэту, дзе былі прысутнымі: Беларусы, палякі, літвіны і украінцы, паўстала пытаньне аб тым, каб з назовы студэнскай арганізацыі „Братняя Помачы польскай акадэміцкай моладзі" выкінуць слова „польскай", бо-ж да арганізацыі належаць і непалякі. I калі гэтаму спрацівіліся студэнты — палякі і калі на знак пратэсту пакінулі сабраньне Беларусы, украінцы і літвіны, дык 5 беларускіх студэнтаў, — Саковіч, Вялецкі, Хвораст, Вярбіцкі і Касяк, — не падпарадкаваліся агульнасаюзнай дысцыпліне і асталіся надалей у польскай кумпаніі. Папярэдні урад Бел. Студ. Саюзу пастанавіў гэтую справу на агульную сходку Б. Ст. Саюзу, якая, абгаварвалася 26 траўня. Гэтым разам сходка пастанавіла: спыніць сяброўскую дзейнасьць на першыя два трымэстры 1929-30 вуч. году, студэнтаў Саковіча і Валецкага, а студэнтам Хворасту, Вярбіцкаму і Касяку абвешчаны публічны выгавар. Ясна, што, як прыгавораныя, так і некалькі тых студэнтаў, якія салідарызаваліся з імі, асталіся нездаволенымі і на знак пратэсту гэтым разам ужо яны, пакінулі беларускую сходку.

Чаму 5 Беларусаў пагадзіліся з палякамі, так і не ўдалося даведацца, бо сходка Бел. Студ. Саюзу не захацела выслухаць віноватых перад імі калегаў. Быццам, справа была для прысутных ясная без ніякага высьвятленьня.

Часопісі. Вышаў № 3 часопісі „Шлях Моладзі" з прыгожым і цікавым зьместам. Адрэс рэдакцыі: Вільня, Людвісарская вул. д. № 1, кв. 23. Цана аднаго нумару — 35 гр., падпіска на паўгода — 2 зл.

— Вышаў № 5 (25) месячніка „Саха". Зьмест „Сахі" гэтым разам значна зьмяніўся. Зьмешчана два палітычна-эканамічных артыкулы, два — аб балоце, два лякарскага характару для жанчын і хроніка аб Дварчанінавай першамайскай дзейнасьці.

Цана аднаго нумару — 30 гр., падпіска на паўгода — 1 зл, 75 гр. Адрэс рэдакцыі: Вільня, Віленская вул., д. № 8.

Новая кніжка. Выданьнем „Сахі" выпушчана кніжка „Як палепшыць пескавую глебу". Кніжка мае 24 старонкі друку. Цана 30 гр. Выпісваць і купляць можна ў кн. „Пагоня" (Wilno, Zawalna, 7). Там-жа ёсьць і гадавікі „Сахі" за 1927 і 28 г. па цане: за 1927 г. —1 зл. 15 гр. і за 1928 г.—1 зл. 50 гр.

У кнігарні „Пагоня"

(Вільня, Завальная вул., 7.). прадаюцца гэтакія кніжкі:

З роднае Нівы—зборнік прыгожага пісьменства, папулярнае веды і г. д. Цана — 1 зл.

Граматыка — Б. Тарашкевіча — новае папраўленае выданьне. Цана 2 зл.

Беларуска-Польскі Слоўнік — Друцкага—Падбярэзкага. Сабрана да 15 тысяч беларускіх слоў іператлумачана

Гаспадарскі аддзел

Паводле кнігі агр. Люста.

(працяг)

Якія севазвароты падходзяць для сялянскай гаспадаркі на нашых землях.

У розных частках нашага краю сяляне ўжо ўводзяць на хутарах шматпольныя севазвароты. Севазвароты ўводзяцца імі розныя: чатырох, шасьці, сямі, васьмі і дзевяці польныя. У гэтых севазваротах сеецца канюшына, дык яны называюцца канюшыннымі ці травапольнымі севазваротамі. Але, у некаторых выпадках, сяляне ўводзяць на хутарох і другія севазвароты, у каторых канюшыны нямр. Такія севазвароты заводзяцца толькі на асобных, параўнаўча, невялікіх, дзялянках зямлі, з сухім, нясчаным грунтам, на якім канюшына церпіць ад недахвату вільгаці і таму дрэнна расьце.

Канюшынныя севазвароты прыгодны для ўсякіх грунтаў, нават і для лёгкіх пясчаных, калі толькі яны ня вельмі сухія, на якіх канюшына расьці ня можа.

Самы прасты з гэтых севазваротаў, — **чатырохпольны з васьмілетнім чарадаваньнем расьлін**. У ім адно поле ляжыць над папарам, другое—пад азімнаю, трэцяе— пад ярыною і чацьвертае—пад канюшынаю. Канюшынаю карыстаюцца ў гэтым севазвароце два гады, таму хаця ён мае толькі чатыры палі, але чарадаваньне расьлін у ім васьмілетняе, г. ё—поўны зварот пасеваў даконваецца ў ім у працягу васімі гадоў. Таму ён і называецца „чатырохпольным севазваротам з васімілетнім чарадаваньнем расьлін".

Выявім кожнае поле чатырохкутнікам і паглядзім, як у гэтым севазвароце чарадуюцца пасевы. Палі абазначым нумарамі: № № 1, 2, 3, і 4.

	№ 1.	№ 2.	№ 3.	№ 4.
1-шы год	Папар	Жыта	Ярына	Канюшына 1-га пакоснага году.

На наступны (2-і) год на полі № 1 будзе жыта з падсевам канюшыны з цімахвейкаю; на полі № 2 пасьля жыта будзе ярына; на полі № 3 будзе папар, а на полі № 4 пакінецца канюшына на другі пакосны год.

	№ 1.	№ 2.	№ 3.	№ 4.
2-і год	Жыта з канюшынаю.	Ярына.	Папар.	Канюшына 2-га пакоснага году.

У гэтым (2-ім) годзе па жыце пасеена канюшына, каб на наступны (3-і) год не астацца без травы, бо канюшына на № 4 да наступнага году будзе загараны. На трэці год на полі № 1 будзе канюшына I (першагодняя); на № 2 — папар; на № 3 — жыта і на № 4, па загаранай канюшыне — ярына.

	№ 1.	№ 2.	№ 3.	№ 4.
3-і год	Канюшына I.	Папар.	Жыта.	Ярына.

Канюшына ў гэтым (трэцім) годзе нідзе не пасеена, таму што на полі № 1 канюшына першагодняя, якая ў наступны (4-м) годзе дасьць яшчэ пакос. На 4-м год на полі № 1 будзе канюшына II (другагодняя) на № 2 — жыта з канюшынаю; на № 3 — ярына і на № 4 — папар.

	№ 1.	№ 2.	№ 3.	№ 4.
4-ы год	Канюшына II.	Жыта з канюшынаю.	Ярына.	Папар.

На № 2 па жыце ў гэтым годзе пасеена канюшына з цімахвейкаю, каб у наступным (5-м) годзе не астацца без травы, бо на № 1 да наступнага году яна будзе загарана.

	№ 1.	№ 2.	№ 3.	№ 4.
5-ы год	Ярына.	Канюшына I.	Папар.	Жыта.

Канюшына ў гэтым годзе нідзе не пасеена, таму што на № 2 канюшына першапакоснага году, які яшчэ і ў настунным годзе будзе касіцца.

	№ 1.	№ 2.	№ 3.	№ 4.
6-ты год	Папар.	Канюшына II.	Жыта з канюшынаю.	Ярына.

Па жыце на № 3 у гэтым годзе канюшына пасеена, таму што на № 2 канюшына другагодняя і да наступнага году яна будзе загарана.

	№ 1.	№ 2.	№ 3.	№ 4.
7-мы год	Жыта.	Ярына.	Канюшына I.	Папар.

Дзеля таго, што на № 3 канюшына першагодняя, дык яна ў гэтым годзе ізноў не пасеена.

	№ 1.	№ 2.	№ 3.	№ 4.
8-ы год	Ярына.	Папар.	Канюшына II.	Жыта з канюшынаю.

У гэтым годзе па жыце ў № 4 канюшына пасеяна.

У наступным (9-м) годзе па № 1 будзе папар, па № 2 — жыта, па № 3 — ярына і па № 4 — канюшына I, г. ё — акурат тыя-ж расьліны, якія былі на палёх у I-м годзе, знача з 9-га году пачынаецца паўтарэньне таго парадку чарадаваньня пасеваў, які мы прасачылі. Дык, у разгледжаным севазвароце поўны зварот пасеваў даконваецца ў васімігадовы тэрмін. У працягу гэтага часу на кожным полі бывае 2 разы жыта, 2 разы ярына, 2 разы папар і з кожнага поля зьбіраецца 2 гады канюшына.

Як мы бачылі, канюшына сеецца ў гэтым севазвароце ня кожны год, а цераз год.

Высяваецца збожжа ў чатырохпольным севазвароце толькі на чацьвертую часьць меней, чым пры трохпольлі. Калі, напрыклад, у трохпольным севазвароце высевалася на полі 4 пуды жыта, дык пры чатырохпольлі будзе яго высевацца 3 пуды. Але за тое, пры ўвядзеньні чатырохпольнага севазвароту, і папарнае поле становіцца такжа меншым на чацьвертую часьць, гною-ж атрымліваецца ў гаспадарцы куды больш, чым раней, вынікам таго і ўраджаі павышаюцца настолькі, што хлеба пры чатырохпольлі зьбіраецца ня менш, а значна больш, чым пры трохпольлі. Апрача таго і даход ад жывёлагадоўлі значна павышаецца.

Чатырохпольны севазварод вельмі выгадны дзеля яго прастаты, але ён мае некаторыя недахопы, дзякуючы якім яго ўводзяць у рэдкіх выпадках.

Галаўнейшы недахоп выяўляецца ў тым, што аднаго году ярыну прыходзіцца сеяць на задзірванелай зямлі, — пасьля канюшыны, і ў гэтым годзе няма адпаведнага месца пад бульбу, бо распрацаваць зямлю пад бульбу пасьля двугодняй канюшыны досьць трудна; але, за тое, месца пасьля канюшыны вельмі добрае для пасеву лёну. На другі год усю ярыну прыходзіцца сеяць на мягкай зямлі, вышаўшай з-пад жыта, знача для бульбы месца будзе выгаднае, але, за тое, для лёну месца гэтае будзе горшым, чым пасьля канюшыны.

Каб збавіцца ад гэтых нявыгоднасьцяў, разьбіваюць ральлю не на 4 а на 8 палёў, г. ё дзеляць кожнае поле чатырохпольнага севазвароту папалам, так што атрымліваецца 2 палі азіміны, 2 — ярыны, 2 — папару і 2 — канюшыны. І стварыўшыся такім чынам васьміпольным севазвароце, плошча пад збожжам і травамі тая-ж самая, што і ў чатырохпольным; не мяняцца ў ім так-жа і чарадаваньне пасеваў.

Васьміпольны севазварот ёсьць, па сутнасьці, той-жа самы чатырохпольны севазварот, у якім кожнае поле разьдзелена на 2 роўныя палавіны і кожная палавіна адзначана асобным нумарам. Адрожніваецца васьміпольле ад чатырохпольля толькі тым, што ў ім канюшына сеецца кожны год і толькі на аднэй палове жыта, а ад гэтага атрымліваецца тая карысьця, што ў гаспадарцы кожны год ёсьць і першагодняя і двугодняя, вынікам чаго і збод сена бывае заўсёды больш-менш аднолькавы. Апрача таго, заўсёды ёсьць выгаднае месца для якой-бы то ня было ярыны, — і для бульбы і для лёну, бо частка ярыны прыходзіцца сеяць па мягкай зямлі, — з-пад жыта, а частку па пласту, пасьля канюшыны.

Паказаныя выгады атрымліваюцца ад васьміпольнага севазвароту таму, што ў ім канюшына сеецца штогод і, пры тым, не па ўсей азіміне, а толькі на аднэй палавіне яе.

Вельмі часта сяляне, разьдзяліўшы сваю ральлю на чатыры палі, сеюць канюшыну штогоду і не па цэлым азімым полі, а толькі на аднэй палове яго. Наладзіўшы так палі, яны думаюць, што завялі чатырохпольле. Але такое „чатырохпольле" нічым не адрозьніваецца ад васьміпольля.

на польскую мову. Беларускія словы друкаваны кірыліцай і лацінікай. Ц. 7 з.

У Таварыстве Беларускай Школы. Тое палажэньне, якое стварылася ў гэтым таварыстве яшчэ ўсё не дае выразнага прадстаўленьня аб вырашэньні яго справы. Дачасная Камісія ўсё ніяк ня можа сабраць зьезду, а з другога боку, некаторыя сябры хочуць як найхутчэй выясьніць палажэньне. Вось, мо' дзеля гэтага, старая Управа Т-ва скасавала сваё пяпярэдняе зрачэньне, ды ізноў вярнулася да выканаьня сваіх абавязкаў.

Мы ня маем падрабязных дадзеных, як гэта сталася, аднак-жа ёсьць пэўныя чуткі аб тым, што Астроўскі, Луцкевіч, Трэпка, Коўш, Грышкевіч, Чатырка, Янка Станкевіч і цэлы рад драбнейшых сяброў выключана з Т-ва Беларускае Школы.

З дрэўка па галінцы.

Кожны народ мае свайго сьвятога! Вось напрыклад, камуністыя. Яны маюць Леніна. Ці, праўдзівей, ня Леніна, а толькі труп яго, з-за якога маюць дужа турботы. Падпраўяць, і тым і гэтым, а ён, усё-ж такі — гніе ды гніе...

Ну, а кітайцы? — Кітайцы так-жа маюць сьвяты труп — Сун-ят-Сена. Нядаўна, яны перавязьлі гэты труп з Пэкіна ў Нанкін—у новую сталіцу... А там?... пабудавалі на Пур-Пур-гарэ „капліцу" ды зьмясьцілі там астаткі свайго Ходзі. І вось, гэтая „капліца" стане сьвятыняй кітайскага народу.

Разумеецца, што ўсе гэта не абышлося пaціху... Былі ўрачыстасьці, цэрамоніі, набажэнствы і розныя „кадзілы", якія—ані Сун-Ят-Сену, ані кітайскаму народу нічога не далі... Не далі, а ўзяць, дык узялі!... Сама „капліца" каштавала мільён даляраў.

Сун-Ят-Сен--кітайскі рэвалюцыянер: першы прэзыдэнт Кітайскай рэспублікі. Гэта было ў 1911 годзе, калі кітайцы пазбавілі ўлады свайго багдыхана—цара. Сун-Ят-Сен быўшы павадыр партыі куо-мін-тангу, якая цяпер знаходзіцца пры ўладзе.

Ну, але-ж аб ходзі—годзі пісаць!... Пачнем аб... Сыпнеўскім!...

Ці ведаеце: хто ён? — Пэўна, не. Дык зараз вытлумачу.

У Варшаве два чалавечкі, знашлі трэцяга, ды запрапанавалі яму, узяць ад іх у арэнду мост на Вісьле. Завялі, пачаставалі, атрымалі арэнды 300 злотых і далі Сыпнеўскаму чырвоную шапку. Гэта мела значыць, што ён зьяўляецца гаспадарамі мосту. Стаіць Сыпнеўскі на мосьце і чакае... Чакае... бо за кожную фурманку ці аўтамабіль, якому здарыцца праехаць праз мост, Сыпнеўскі павінен атрымаць 50 грошай. Два аўтамабілі праехалі і заплацілі... А трэці? — адмовіўся!... Паўстала спрэчка, якую вырашыў паліцэйскі... у рэзультаце — Сыпнеўскі астаўся дурнем. 300 апошнія злоты аддаў жулікам.

Як відзіце — цікавая, але-ж маленькая справа. Дык пяройдзем да іншай!... У мястэчку Лешна, якое складае частку польскае дзяржавы, да аднаго ягомасьця зьявіўся польскі паліцэйскі. Ён забраў таго ягомасьця і... адправадзіў пад арышт на тры месяцы.

Ня думайце, што гэта ёсьць якоенебудзь самавольства!... Не, барані Бог... Гэта кара за правіннасьць, аб якой дазнаўся той ягомасьць толькі пры выхадзе з пад арышту. Ну і што-ж? — А вось што. Як выясьнілася, дык адбываў ён кару затое, што абразіў быўшага нямецкага цара Вільгельма. Кару налажыў нямецкі суд і даў наказ польскім уладам ў Лешна выканаць асуд.

Газэты пішучы аб гэтым здарэньні, не падалі адну дробязь. Калі ягомасьць з Лешна абразіў кайзэра і калі нямецкі суд пакараў таго ягомасьця? Ці не перад вайною?...

А цяпер — адно запытаньне! Кім найвыгадней быць у сав. Расеі?

Ведаю, што адкажаце!...

— Камуністым!

Аднак-жа дужа памыляецеся.

А каб даказаць гэта, падаю гэтакую вось вестку.

У часе партыйнай чысткі ў ваенна-мэдыцынскай акадэміі ў Пецярбурзе перад кантрольнай камісіяй стаў таварыш Толь. І вось тут выкрылася нешта цікавае. Тав. Толь значыўся ў анкеце жыдам, хоць, як дазналася пасьля, нічога з жыдоўствам ня меў. У запраўднасьці — тав. Толь быў да рэвалюцыі дваранінам. А запісаўся ён жыдам дзеля таго, каб схаваць сваю запраўдную клясавую прыналежнасьць, ды каб лепш устроіцца ў савецкай дзяржаве.

Дык што?—Ведаеце, кім найлепш быць у сав. Расеі? Дык што!... **Язык.**

Усячына

На шляху да перамогі над грыпаю.

Газэты падаюць весткі з Масквы аб тым, што ў мэдыцынскіх колах вялікае зацікаўленьне выклікала адкрыцьцё доктар Самойлава, якое некаторыя лічаць перамогай над грыпаю. Спосаб д-ра Самойлава палегае на тым, што на талерку з салянаю кіслатою кладзецца некалькі крысталікаў марганцэва-кіслага калія. З гэтага выдзяляецца хлор, які ўдыхаецца хворым у працягу 30 мінут: праз чатыры гадзіны гэта паўтараецца. Пасьля першае спробы даецца заўважыць раптоўнае папраўленьне хворага. Пасьля другое спробы паніжаецца гарачка і гінуць аб'явы катару. За два дні наступае поўная працаздольнасьць.

Цяпер вядуцца досьледы над гэтым адкрыцьцём, дык пажадаем, каб далі яны карысныя вынікі на дабро чалавецтва!

Абмен даляраў на даляры.

Амэрыканскі урад выпусьціў новыя даляры. Аднак-жа старыя даляры маюць сілу такжа: для іх абмену ніякага часу не вызначана. Абмен даляраў старых выпускаў на даляры новага выпуску, будзе даконвацца у парадку звычайнага грашовага кругазвароту. А гэта знача, што даляры абмяняць на даляры можна тагды калі захочацца ці калі на гэта прадставіцца здарэньне, без ніякага асаблівага стараньня.

Апошнія навіны.

— Студэнт Васілюс, які западозраны быў у нападзе на Вальдэмараса—разстрэляны ў Коўне. Разстрэляны такжа, за гэты самы напад, яшчэ 4 чал.

— Савецкі урад назначыў верхаводам чырвоных войск у сяр. Азіі Тухачэўскага. Гэта зроблена, маючы ў віду абвяшчэньне бухарскім эмірам сьвятой вайны проці бальшавікоў. Тухачэўскі знаны тым, што ў 1920 годзе пацярпеў ваенную няўдачу пад Варшаваю.

— Згодна тых дадзеных, якія зьявіліся да гэтага часу ў газэтах, на Віленшчыне налічваецца 140 тысяч чалавек, якія галадаюць, у поўным значэньні гэтага слова.

— Варшаўскі праваслаўны мітрапаліт выключыць з ліку праваслаўных і аддаў пад анафэму украінца д-ра Рачынскага. Як сьведчаць украінскія газэты, дык д-р Рачынскі зьяўляецца шчырым хрысьціянінам праваслаўнага веравызнаньня. Выключылі яго з праваславія за тое, што ён зьяўляецца адным з галаўнейшых дзеячоў па украінізацыі царквы.

Адказны Рэдактар: Ул. Гмыр. Выдавец: пас. Ф. Ярэміч. Друкарня ім. Фр. Скарыны—Вільня, Людвісарская 1.